

Χριστόδουλου Πέτσα «Κυθρέας Κάλοπτρον» Έκδοση Σωματείου Ελεύθερη Κυθρέα

του Κωστή Κοκκινόφτα
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου

Είναι με ξεχωριστή χαρά που χαιρετίζω την έκδοση του βιβλίου με τις μελέτες του αείμνηστου Χριστόδουλου Πέτσα, με τον οποίο συνεργάστηκα για πολλά χρόνια και διατηρούσα στενούς δεσμούς αγάπης και αλληλοεκτίμησης. Γεννημένος στην ιστορική κωμόπολη της Κυθρέας, ο αείμνηστος διδάσκαλος έτυχε σημαντικής για την εποχή μόρφωσης με τη φοίτησή του στο Παγκύπριο Γυμνάσιο και Διδασκαλείο, την οποία διεύρυνε σε μεγάλο βαθμό, μελετώντας κατ'ιδίαν. Φιλομαθής και παρατηρητικός καθόλο το μακρό χρονικό διάστημα που υπηρέτησε στην κυπριακή εκπαίδευση, συγκέντρωνε πληροφορίες και παραδόσεις, ιδίως από τη γενέτειρά του και τις κοινότητες της γύρω περιοχής, τις οποίες αξιοποίησε στα μεταγενέστερα χρόνια, καταγράφοντας και διασώζοντας μοναδικό πρωτογενές υλικό από την ιστορία και την παράδοσή τους.

Ο Χριστόδουλος Πέτσας υπήρξε από τους πρωτοπόρους στον αγώνα των προσφύγων για τη διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης των κατεχόμενων εδαφών και τη συνεχή διακήρυξη της επιθυμίας για επιστροφή. Για τον λόγο αυτό δραστηριοποιήθηκε στην Παγκύπρια Επιτροπή Προσφύγων και πρωτοστάτησε στην ίδρυση, το 1975, του Προσφυγικού Σωματείου «Ελεύθερη Κυθρέα», στο οποίο υπηρέτησε ανιδιοτελώς και με ξεχωριστό δυναμισμό, αρχικά ως Α΄ αντιπρόεδρος (1975-1980) και στη συνέχεια ως πρόεδρος (1980-2005), μέχρι και τον θάνατό του. Υπήρξε ένας ακούραστος και συνεπής αγωνιστής, ο οποίος δίδασκε με το ήθος και την ευγένειά του την επιμονή σε ιδανικά και αξίες, και προπάντων την πίστη στο δίκαιο των αγώνων του κυπριακού λαού για ελευθερία.

Την περίοδο αυτή η «Ελεύθερη Κυθρέα» εξέδωσε το ομώνυμο τετραμηνιαίο περιοδικό με κύριο στόχο να συμβάλει στον αγώνα για απελευθέρωση του νησιού και να προβάλλει τον ιστορικό και πολιτιστικό πλούτο της κατεχόμενης κωμόπολης. Ο αείμνηστος διδάσκαλος ανέλαβε το επίπονο έργο της επιμέλειάς του, στο οποίο δημοσίευσε μεγάλο αριθμό κειμένων για την Κυθρέα και τους ανθρώπους

της. Οι μελέτες του, συστηματικές και λεπτομερείς, προέρχονταν από τον πλούτο των παρατηρήσεων και εμπειριών του, από συνομιλίες του με άλλους πρόσφυγες κατοίκους και καταγραφή των ενθυμήσεών τους, και από τη διασταύρωση των σχετικών πληροφοριών, όπου αυτό ήταν δυνατόν, με ποικίλες έντυπες και αρχειακές πηγές. Σε αυτές συνήδιζε πάντοτε να αναφέρει και τα ονόματα όσων του παρείχαν πληροφορίες και συνέβαλλαν στην ολοκλήρωσή τους, ενδεικτικό του ήθους και της εντιμότητάς του.

Πολλές φορές συναντούσαμε τον αγαπητό μας κ. Χριστόδουλο, είτε στην Κυπριακή Βιβλιοθήκη, είτε στο Κρατικό Αρχείο, να αναδιφεύ παλαιές εκδόσεις και εφημερίδες, και να μετροφυλλά λυτά έγγραφα περασμένων εποχών, αναζητώντας ιστορικά τεκμήρια για τη συμπλήρωση των μελετών του. Ταυτόχρονα, όποτε του δινόταν η ευκαιρία, παρακινούσε και πολλούς άλλους συγγραφείς και ερευνητές για να ετοιμάσουν και να παραδώσουν εργασίες σχετικές με την Κυθρέα και την περιοχή της, ώστε να εμπλουτίσουν την ύλη του περιοδικού και να το καταστήσουν αγωνιστική έπαλξη για τη συντήρηση της μνήμης των κατεχομένων. Τις περισσότερες φορές, και μιλώ εξ ιδίας πείρας, εφοδίαζε τους συνεργάτες του με πρωτογενές υλικό, ώστε να είναι πληρέστερες οι μελέτες τους, παρά το γεγονός ότι θα μπορούσε να το χρησιμοποιήσει για τις δικές του.

Οι αναγνώστες του περιοδικού ανέμεναν την έκδοσή του για να διαβάσουν τις μελέτες του, που αφορούσαν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως ιστορικές μαρτυρίες, παραδόσεις, προσωπογραφικά στοιχεία, ήδη, έθιμα και άλλα. Γραμμένες στην πανελλήνια δημοτική και με στοιχεία από τις παλαιότερες μορφές της ελληνικής γλώσσας, υπογραμμίζοντας με τον τρόπο αυτό της ενότητά της, οι μελέτες αυτές ήταν εξαιρετικά προσιτές και ιδιαίτερα ελκυστικές στο ευρύ κοινό, που τις αναζητούσε γιατί, ανάμεσα στα άλλα, διέσωζαν και πολλές και αξιόλογες πληροφορίες για τον βίο των κατοίκων της περιοχής της Κυθρέας.

Μέσα από το περιεχόμενό τους, οι αναγνώστες του περιοδικού πληροφορούνταν για την ιστορία όχι μόνο της Κυθρέας, αλλά και της Κύπρου γενικότερα, αφού τα όσα καταγράφονταν αφορούσαν και συνδέονταν και με πολλές άλλες κοινότητες. Ενημερώνονταν για τις ιστορικές μαρτυρίες για την κωμόπολη, παρακολουθούσαν την πορεία της ιστορίας της εκπαίδευσής της, αντλούσαν πολύτιμες πληροφορίες για τα μνημεία της, γνώριζαν για τα τοπωνύμιά της, τις εκκλησίες και τα ξωκκλήσια της, μάθαιναν για την καθημερινή ζωή των κατοίκων και τη συμβολή τους στους κοινωνικούς και εθνικούς αγώνες του τόπου, τα ήδη και έθιμά τους, την πνευματική τους δημιουργία, τους δρούλους και τις παραδόσεις, τις γεωργοκτηνοτροφικές ασχολίες και τα επαγγέλματά τους, τις πολλές δυσκολίες που αντιμετώπιζαν στον αγώνα για επιβίωση και πολλά άλλα.

Τις σπουδαίες αυτές μελέτες συγκέντρωσε και επιμελήθηκε η θυγατέρα του αείμνηστου διδασκάλου, Ανθή Πέτσα-Σαββίδου, τις οποίες και παρουσιάζει στον ανά χείρας ογκώδη και επιβλητικό τόμο, που φέρει τον τίτλο «Κυθρέας Κάτοπρον». Διαχωρίζονται σε οκτώ θεματικές ενότητες, οι οποίες καλύπτουν τη σύνολη ζωή της κωμόπολης και παρουσιάζουν διεξοδικά την πλούσια πνευματική

και πολιτιστική της κληρονομιά. Με την έκδοση του τόμου με τις μελέτες του πατέρα της, η κυρία Σαββίδου εμπλούτισε την κυπριακή βιβλιογραφία με ένα σπουδαίο έργο, στο οποίο ο κάθε ενδιαφερόμενος βρίσκει συγκεντρωμένο τον μόχθο και την αγωνία του Χριστόδουλου Πέτσα για την κατεχόμενη γενέτειρά του και τον αγώνα του για τη διατήρηση της ιστορικής της μνήμης. Πρόκειται, αναμφίβολα, για μία έκδοση μοναδική για την Κυθρέα και τον κόσμο της, πολύτιμη παρακαταθήκη για τους νεότερους, που έχει και εθνικές προεκτάσεις, αφού προβάλλει τον ελληνικό και ορθόδοξο χαρακτήρα της κωμόπολης και τη συμβολή της στην πνευματική, εθνική και κοινωνική ζωή του τόπου. Ας είναι η μνήμη του σεβαστού μας διδασκάλου αιώνια και το παράδειγμά του πρότυπο διεκδίκησης και αγωνιστικότητας.

Περιεχόμενα του βιβλίου «Κυθρέας Κάτοπτρον»¹

Χριστόδουλος Πέτσας (1915-2005)	5
Χαιρετισμός Δημάρχου Κυθρέας	12
Χαιρετισμός Προέδρου Σωματείου «Ελευθέρη Κυθρέα»	14
Πρόλογος Κωστή Κοκκινόφτα	16
Προλόγισμα Ανδής Πέτσα - Σαββίδου	19
Ο ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟΣ ΤΗΣ ΚΥΘΡΕΑΣ	23
• Ο Κεφαλόβρυσος της Κυθρέας Ιστορία, δρύλοι, παραδόσεις, αγώνες για προάσπισή του	25
• Οι διάφορες Τρύπες ως συμπλήρωμα του Αρδευτικού Συστήματος Κυθρέας	46
• Λειτουργία του Νερόμυλου	65
• Νερόμυλοι της Κυθρέας	71
- Μύλος «Συρκάνος»	72
- Μύλος «Αλακάτα» ή «Μηχανή του Καττάμη»	82
- Μύλος «Καραμεμμέτης»	88
- Μύλος «του Αμπελιού»	93
- Μύλος «Στέφανος»	96
- Μύλος «Μαρρής»	102
- Μύλος «της Ελιάς»	109
ΤΟΠΟΘΕΣΙΕΣ και ΧΩΡΟΙ	117
• Η τοποθεσία «Άης Βασίλης»	119
• Το πυκνόφυτο δάσος της Χαλεύκας	133

¹ Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προμηθευτούν το βιβλίο από τον Πρόεδρο του Σωματείου κο Πέτρο Παπαγεώργη τηλ. 22333096, την υπεύθυνη έκδοσης του Περιοδικού κα Ανδή Πέτσα Σαββίδου τηλ. 99531715 και από το Δήμο Κυθρέας τηλ. 22438956